

М.Оспанов атындағы Батыс Қазақстан Мемлекеттік Медицина университеті

Жалпы гигиена және экология

Халықтың радиациялық қауіпсіздігін қамтамасыз ету мен қоршаған ортаны радиоактивті ластанулардан қорғау бойынша Қазақстан Республикасының негізгі заңды актілері

Орындаған: Жумагулова.А.С.

502 Медико – профилактикалық іс

Тексерген: м.ғ.к Бердешева Г.А

Ақтөбе 2016ж

Жоспар

I. Кіріспе

II. Негізгі бөлім

- Халықтың радиациялық қауіпсіздігі
- Иондағыш сәулелену көздерін қалыпты пайдалану кезінде принциптер
- Қазақстан Республикасының негізгі заңды актілері

III. Қорытынды.

Пайдаланылған әдебиеттер.

Кіріспе

Радиация адамның клеткалары мен органдарының түрлі функцияларына зиянды әсер етеді. Радиация әсер еткенде клеткалардың шапшаң бөлінуі, құрылымы мен құрамының өзгеруі мүмкін. Радиациялық сәулелену тұқым қуалаушылық аппаратын өзгертуге, яғни мутацияға душар етуі мүмкін. Азаматтарды иондаушы сәуледен қорғау мемлекеттің барлық территориясында жергілікті және өндірістік қағидасымен ұйымдастырылады. Яғни кешенді және жеке қарастыру іс-шараларын өткізуде азаматтық қорғаныстың объекті басқару органдарының функциялары және күштері территориялық және ведомстволық болып бөлінеді. Осы орайда, негізгі дәрежеден шыға отырып, Мемлекет үкіметі анықтайтын тәртіппен, азаматтық қорғаныс бойынша қалаларды топтарға, ұйымдарды санаттарға жатқызу жүзеге асырылады.

Радиациялық авариялар кезінде зақымдану дәрежесі сәулеленудің экспозициялық дозасына, экспозиция уақытына, дененің зақымдану ауданына және ағзаның жалпы күйіне тәуелді болады. Сәулелену бір реттік және бірнеше реттік болу мүмкін, соған байланысты рұқсат етілген доза шамалары алынады. Радиоактивтік зақымдану радиоактивті бұлттардан радиоактивті заттардың түсуі себебінен болады, ол үлкен ауданымен, ұзаққа созылатын әсерімен және радиоактивтік заттарды анықтау қиындығымен (түссіз, иісі жоқ және тағы басқа сыртқы сипаттамаларсыз) сипатталынады.

Қазақстан Республикасының Үкіметі уәкілетті мемлекеттік органдарды, олардың арасындағы:

иондаушы сәулелендіру әсерінен халықтың денсаулығын қорғау, радиациялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету және атом энергиясын пайдалануға байланысты қызмет түрлеріне лицензия беру, қоршаған орта объектілерінің радиоактивтік ластануының алдын алу және иондаушы сәулелендірудің табиғи көздерін бақылау жөніндегі өзара іс-қимыл тәртібі мен міндеттердің ара-жігін белгілейді.

РҚО апат кезіндегі радиоактивті ластану аймақтарының сипаттамалары

Радиациялық зақымдалынға н аймақ	Жұтылған до за D, Гр	Радиация деңг ейі P, Гр/сағ	Ластану аймағының ауданы S, км ²
А'-төмен	0,056	0,14	0,8
А- орташа	0,56		
Б- жоғары	5,6		
В-қауіпті	16,8		
Г-өте қауіпті	56		

Иондағыш сәулелену көздерін қалыпты пайдалану кезінде радиациялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін келесі принциптері басшылыққа алынады:

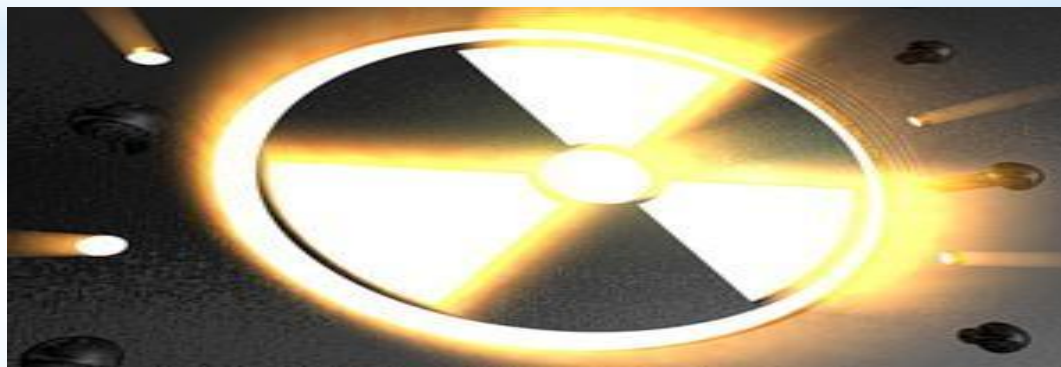
- барлық сәулеленудің көздерінен адамдардың жеке басының сәулеленуге ұшырау дозаларын рұқсат етілген шегінен асырмау (нормалау принципі);
- иондағыш сәулеленудің көздерін пайдалану кезіндегі адамның және қоғамның алған пайдасы оларды қолдану кезіндегі қосымша сәулеленудің келтіретін зияндылық қатер мүмкіншілігінен аспайтын болса, оларды пайдалану жөніндегі барлық іс-әрекеттерге тыйым салу (негіздеу принципі);
- кез келген сәулелену көздерін пайдалану кезінде, экономикалық және әлеуметтік факторларды ескеріп жеке бастың (персонал) сәулеленуге ұшырау дозаларын және сәулеленуге ұшырайтын адамдардың санын мүмкіншілігінше және қолдан келгенше төменгі деңгейде ұстау.

Атом энергиясын пайдалану саласындағы уәкілетті мемлекеттік орган радиациялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету саласындағы мемлекет уәкілдік берген Қазақстан Республикасының атқарушы органы болып табылады, бірыңғай мемлекеттік саясат жүргізеді, басқа уәкілетті мемлекеттік органдардың жұмысын үйлестіреді, сондай-ақ: атом энергиясын пайдалану жөніндегі қызмет түрлеріне лицензия беруді жүзеге асырады.

Радиациялық қауіпсіздікке, ядролық материалдар мен иондаушы сәулелендіру көздерін физикалық қорғауға және аварияға қарсы жоспарлауға, есепке алу мен бақылауға қатысты нормалар мен ережелерді әзірлейді және келісіп отырады. Радиациялық қауіпсіздік нормалары мен ережелерінің, лицензиялар шарттарының сақталуын бақылауды жүзеге асырады және радиациялық қорғау жөніндегі ұлттық комиссияның қызметін қамтамасыз етеді.

Халықтың санитарлық-эпидемиологиялық салауаттылығы саласындағы уәкілетті мемлекеттік органның құзыретіне мыналар жатады:

- 1) иондаушы сәулелендіру көздерінен зардап шеккен халықты медициналық сауықтыру саласындағы бағдарламаларды әзірлеу және іске асыру;
- 2) радиациялық авариялар салдарынан радиоактивті ластануға ұшыраған аумақтарда тіршілік ету жағдайлары мен оларда тұрудың ерекше режимдерін регламенттеу;
- 3) сәулеленуге ұшыраған халыққа көмек көрсетілуін бақылау;
- 4) осы Заңда, Қазақстан Республикасының өзге де заңдарында, Қазақстан Республикасы Президентінің және Қазақстан Республикасы Үкіметінің актілерінде көзделген өзге де өкілеттіктерді жүзеге асыру.

Радиациялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі мемлекеттік нормалау

1. Радиациялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі мемлекеттік нормалау радиациялық қауіпсіздік нормаларын, санитарлық ережелерді, гигиеналық нормативтерді, құрылыс нормалары мен ережелерін, еңбек қорғау ережелерін, радиациялық қауіпсіздік жөніндегі әдістемелік, нұсқаулық және өзге де құжаттарды белгілеу арқылы жүзеге асырылады. Бұл актілер радиациялық қауіпсіздік жөніндегі халықаралық стандарттарды ескеруге тиіс және осы Заңның ережелеріне қайшы келмеуге тиіс.
2. Радиациялық қауіпсіздік саласындағы санитарлық-эпидемиологиялық ережелер мен нормалар, техникалық регламенттер Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен бекітіледі.
3. Радиациялық қауіпсіздік мәселелері жөніндегі өкімдік, нұсқаулық, әдістемелік және өзге де құжаттарды уәкілетті мемлекеттік органдар және пайдаланушы ұйымдар өз құзыреттері шегінде радиациялық қауіпсіздік саласындағы техникалық регламенттер негізінде бекітеді және қабылдайды.

Радиациялық әсерден зардап шегушілерге:

радиациялық аварияны жою кезінде белгіленген мөлшерден артық сәуле алған адамдар;

ионданушы сәулелендіру көздерінен қызметшілер үшін радиациялық қауіпсіздік нормаларында белгіленген шектен артық сәуленің әсерлі мөлшерін алған және осы сәуле алумен тікелей байланысты ауруы бар адамдар;

егер ата-анасының біреуі радиациялық әсерден зардап шеккендер қатарына қосылса, солардан туып, иондаушы сәулелендіру ықпалына байланысты аурулар тізбесінде белгіленген аурулардың жекелеген түрлерінен зардап шегуші балалар жатады.

Қорытынды:

Радиациялық қауіпсіздік: құқықтық, ұйымдық, инженерлік — техникалық, санитарлық-гигиеналық, профилактикалық, тәрбиелік, жалпы білім беру мен ақпараттық сипаттағы шаралар кешенін жүргізу қажет. Қазақстан Республикасы мемлекеттік органдарының, қоғамдық бірлестіктердің, жеке және заңды тұлғалардың радиациялық қауіпсіздік саласындағы нормалар мен ережелерді сақтау жөніндегі шараларды іске асыруы тиіс.

Республиканың бүкіл аумағында радиациялық мониторингті жүзеге асыру, иондаушы сәулелендіру көздерінен халықтың сәуле алуын шектеудің мемлекеттік бағдарламаларын жүзеге асыру;

Иондаушы сәулелендіру көздерімен нақты қызметті жүзеге асырудың барлық деңгейінде радиациялық қауіпсіздікті сапалық жағынан қамтамасыз ету бағдарламаларын іске асыру арқылы қамтамасыз етіледі.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Радиационная гигиена учебник / Ильин Л.А., Кириллов В. Ф., Коренков И.П. - М. : ГЭОТАР-Медиа, 2010. 179-189 стр
2. Радиациялық гигиена Оқу құралы Ү.И.Кенесариев, Ж.Ж. Бекмағамбетова, М.Е.Жоламанов, Алматы 2009ж. 50-51 бет
3. 3. Вопросы радиационной гигиены на практике студентов медицинских ВУЗов Шарбаков А.Ж., Молдашев Ж.А., Мусабаева С.Ж., Алимбаев С.С. Учебно – методическое пособие , Актобе 2013 год
4. 4. 2015 жылғы 27 наурыздағы № 260 Әділет.kz «Радиациялық қауіпті объектілерге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар» санитариялық қағидалары